

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Oznaování p ístupnosti
audiovizuálních d l v
R

Studentská v decká a odborná
innost

Kategorie: magisterské studium

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracovala samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO a jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 1. dubna 2014.

Anna Kudernová

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Vymezení pojmů	5
2.1. Dílo audiovizuální, kinematografické, po ad, vysílání.....	5
2.2. Výrobce, distributor, provozovatel kinematografického představení.....	6
3. Historie právní úpravy p ístupnosti audiovizuálních děl s ohledem na vývoj dětí a mládeže.....	8
3.1. Po átky právní úpravy omezující vysílání televizních po ad	8
3.2. Návrh Koncepce jednotné klasifikace audiovizuálních produkt	10
3.3. Nizozemský systém Kijkwijzer.....	11
3.4. Záv ry Koncepce jednotné klasifikace audiovizuálních produkt	12
4. Sm rnice Evropského parlamentu a Rady.....	14
5. Sou asná právní úprava.....	15
6. Záv r.....	16
7. Zdroje.....	17

1. Úvod

Cílem této práce je podat výklad základních pojmů audiovizuálního práva autorského a především se zaměřit na označení audiovizuálních děl z hlediska jejich vhodnosti pro mládež a právní regulaci toto téma upravující. Otázka označení, či tzv. labelingu audiovizuálních děl je v českém prostředí dlouhodobě diskutovaným tématem, jež se stále nedokalo uspokojivé zákonné úpravy. Český právní řád obsahuje pouze velmi široce definované povinnosti k zajištění přístupu k dílům pouze osobám, pro které jsou vhodné. S nárstem druhů technologií, jimiž jsou audiovizuální díla šířena a v souvislosti s tím se stále volnějším přístupem k nim a tím narůstajícím počtem stížností ze stran rodičů, psychologů a dalších, se zdá být nezbytné zavést konkrétněji vymezený systém označení a kontroly obsahu těchto děl. Problém spoívá mimo jiné v tom, že u nás neexistuje jednotná regulace týkající se poskytování audiovizuálních děl, televizní vysílání podléhá kontrole Rady rozhlasového a televizního vysílání (dále jen RRTV), naproti tomu provozovatelé kin v praxi postihování těchto nejsou, internet je tak obsáhlým tématem, že by bylo vhodné pro samostatnou práci a služby na vyžádání se do kaly zákonné úpravy teprve v nedávné době.¹ Problematika poskytování audiovizuálních děl a potěba zavedení systému označení se nediskutuje pouze na úrovni jednotlivých států, ale stala se předmětem diskuze také v rámci Evropské unie, kde je snaha harmonizovat právní předpisy členských států s ohledem na přehraní vysílání a distribuci a výrobu v rámci vnitřního trhu EU.

¹ zákon č. 132/2010 Sb., O audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změnách některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání)

2. Vymezení pojm

2.1. Dílo audiovizuální, kinematografické, po ad, vysílání

Jelikož se má práce zabývat omezováním díla audiovizuálních, je třeba si tento pojem vymežit. Dílo audiovizuální je definováno v zákoně č. 121/2000 Sb.² v ustanovení § 62 odst. 1 jako „dílo vytvořené uspořádáním díla audiovizuálně užitých, a již zpracovaných, i nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, a již doprovázených zvukem, i nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem.“³ Definice vychází z čl. 2 Úmluvy o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl, kterou Česká republika přistoupila v roce 1991. Audiovizuální dílo bylo vymezeno také zákonem č. 273/1993 Sb.,⁴ kde nebyly prvky díla omezeny pouze na díla audiovizuálně užitá, definice byla širší s ohledem na to, že audiovizuální díla obsahují i jiné prvky, nejen autorská díla. Zároveň definice na rozdíl od autorského zákona předurčuje, že dílo je určeno k veřejnému šíření.

Přestože samotný název „audiovizuální“ napovídá, že by dílo mělo být vnímatelné zrakem i sluchem, není tomu tak. Za dílo audiovizuální považujeme i dílo bez zvukové složky, například film. Naopak ale ne vše, co má vizuální i zvukovou složku je audiovizuálním dílem, stále je třeba myslet na to, že autorské dílo je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, proto záběry bez jakéhokoli vkladu autora takovým dílem nebudou. Sem můžeme zařadit například záznamy sportovního zápasu, rodinné oslavy apod. Pjde poté pouze o tzv. nedíla, zvukové obrazové záznamy jiné než záznamy audiovizuálních děl. Podle ustanovení § 79 odst. 1. se zvukové obrazovým záznamem rozumí „záznam audiovizuálního díla nebo záznam jiné řady zaznamenaných, spolu souvisejících obrazů vyvolávajících dojem pohybu, a již doprovázených zvukem, i nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem.“ Z ustanovení tedy vyplývá, že audiovizuální dílo je vždy především zvukové obrazového záznamu avšak může být

² zákon č. 121/2000 Sb., O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změnách některých zákonů (dále jen autorský zákon)

³ § 62 odst. 1 autorského zákona

⁴ § 1 odst. 1 písm. a) zákona č. 273/1993 Sb., O podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změnách a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, v platném znění (dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=2> [17-2-2014])

zaznamenáno také nedílo, jak je uvedeno výše. Také je zde stejn jako u vymezení díla audiovizuálního z hlediska toho, že není nutná existence zvukové složky.⁵

V praxi se rozlišují audiovizuální díla z hlediska svého užití na televizní a kinematografická. Zákonná úprava zná pouze dílo kinematografické, to je uvedeno v autorském zákoně jako příklad díla audiovizuálního a blíže je charakterizováno v zákoně č. 496/2012 Sb., O audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změnách některých zákonů (zákon o audiovizu) v ustanovení § 2 odst. 1 písm. b). Jde o dílo určené ke zpřístupnění ve veřejnosti prostřednictvím kinematografických představení, to znamená zpřístupnění audiovizuálního díla ve veřejnosti v kině nebo podobným způsobem. Nachází se zde také negativní vymezení, kdy se za kinematografické dílo nepovažuje audiovizuální dílo mající povahu reklamy.⁶

V rozhlasovém a televizním vysílání se užívá pojmu *po ad*. Co je *po adem*, je obsaženo v zákoně č. 231/2001 Sb. O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změnách dalších zákonů a to v ustanovení § 2. Ten říká, že: „*po adem* v televizním vysílání se rozumí pohyblivá obrazová sekvence se zvukem nebo bez zvuku, která svým obsahem, formou a funkcí tvoří uzavřený celek vysílání a představuje samostatnou položku televizního programu.“⁷

Co se týká pojmu *vysílání*, to autorské právo chápe ve dvou významech. Prvním je *vysílání* jako samotný předmet duševního vlastnictví a druhým pak způsob, jakým může být dílo sdělováno ve veřejnosti, tedy zpřístupnění díla v nehmotné podobě.⁸ Sdělováním skrze vysílání rozhlasem nebo televizí je podle ustanovení § 21 odst. 1 autorského zákona „zpřístupnění díla rozhlasem i televizí a jiné takové zpřístupnění díla jakýmikoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuku nebo obrazu a zvuku nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě, včetně šíření po kabelu nebo vysílání pomocí družice, prostřednictvím vysílatele.“ Jako předmet ochrany je *vysílání* definováno v autorském zákonu ustanovením § 83 odst. 1 takto: „výsledek šíření zvuku nebo obrazu a zvuku nebo jejich vyjádření rozhlasem nebo televizí pro příjem ve veřejnosti.“ I zákon č. 231/2001 Sb. *vysílání* zná jako *innost* i *výsledek*

⁵ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-432-2. str. 112

⁶ § 2 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 496/2012 Sb., O audiovizuálních dílech a podpoře kinematografie a o změnách některých zákonů (zákon o audiovizu)

⁷ § 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 231/2001 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změnách dalších zákonů

⁸ § 18 odst. 1 autorského zákona

innosti, kuriózn tak vysílání definuje pomocí výsledku innosti, a to v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a), kde se vysíláním rozumí „poskytování po ad a dalších ástí vysílání uspo ádaných v rámci programu, v etn služeb p ímo souvisejících s programem, provozovatelem vysílání ve ejnosti prost ednictvím sítí elektronických komunikací v podob chrán né nebo nechrán né podmín ným p ístupem za ú elem simultánního sledování po ad a dalších ástí vysílání.“

2.2. Výrobce, distributor, provozovatel kinematografického p edstavení

Odpov dnost za ur ování v kové hranice p ípustnosti audiovizuálního, resp. kinematografického díla nese podle zákona o audiovizi (a p edtím podle zákona . 273/1993 Sb.) výrobce a to u eských díla a distributor u díla zahrani ních.⁹ eským dílem, je dílo takové, na jehož financování se p í výrobce, s místem podnikání, trvalého pobytu nebo sídlem na území eské republiky, podílel v rozsahu alespo 20% celkových náklad nebo takový výrobce spolu se zahrani ním koproducentem ale toto dílo musí vyhovovat podmínkám Evropské úmluv o filmové koprodukci.^{10 11}

Výrobce zvukov obrazového záznamu je definován v autorském zákon jako fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost poprvé po ídí zvukov obrazový záznam, nebo pro kterou tak z jejího podn tu u iní jiná osoba.¹² M že jít samoz ejm o záznam audiovizuálního díla ale také o záznam zvuk a obraz bez autorského vkladu, jak je zmín no výše. Výrobce záznamu audiovizuálního díla je tak jakousi samostatnou kategorií, na kterou se vztahuje zvláštní úprava. Výrobci zvukov obrazového záznamu vznikají práva po ízením záznamu bez ohledu na oprávn nost takového po izování, zatímco výrobce záznamu audiovizuálního díla, tento záznam po izuje na základ písemné smlouvy uzav ené s autorem díla, tedy režisérem. Výrobce (producentem) je osoba, díky níž je možný vznik audiovizuálního díla. Zajiš uje materiální prost edky a organizuje výrobu. Podle autorského zákona vzniká v p ípad , kdy je sjednána smlouva o vytvo ení záznamu, právní domn nka, že je zárove výrobci ud lena výhradní licence, v etn práva ud lovat podlicenci. Takováto smlouva se od jiných liší tím, že se na ni nevztahuje ustanovení o možnosti odstoupení pro zm nu p esv d ení autora. Autorský zákon dále využívá p í úprav tohoto vztahu jeho

⁹ § 5 odst. 1, 2 zákona o audiovizi

¹⁰ § 2 odst. 1 písm. e) zákona o audiovizi

¹¹ sd lení Ministerstva zahrani ních v cí . 26/2000 Sb. m. s., O p íjetí Evropské úmluvy o filmové koprodukci (dostupné na <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=248> [13-2- 2014])

¹² § 79 odst. 2 autorského zákona

podobnosti se vztahem zamstnaneckým. Výrobce je áste n v postavení podobném zamstnavateli, proto se zde uplat ují p im en ustanovení o zamstnaneckém dílu. Autorova osobnostní práva z stávají zachována, i když majetkovými právy disponuje výrobce. Omezen je výrobce p edevším tím, že se stále uplat uje ustanovení o tom, že nelze dílo užít zp sobem snižujícím jeho hodnotu. M že nap íklad dílo zve ej ovat pod svým jménem, což nebývá obvyklé, jelikož je v zájmu výrobce uvést jméno režiséra, ale pokud to nemají strany ve smlouv sjednané, není povinen ho uvád t. Ustanovení o zamstnaneckém dílu se užije také nap íklad v situaci, kdy by režisér nemohl nebo necht l dílo dokon it. V takovém p ípad je výrobce oprávn n dílo dokon it sám.¹³

Pro ú ely zákona o audiovizi, který se vztahuje pouze na audiovizuální díla ur ená ke zp ístup ování ve ejnosti za úplatu, je definován výrobce jako osoba, která je držitelem nebo jedním z držitel oprávn ní k výkonu práva užít audiovizuální dílo, v etn autorských d l a um leckých výkon v n m audiovizuáln užítých, a zároveň jí náleží práva výrobce zvukov obrazového záznamu k záznamu audiovizuálního díla nebo podíl na t chto právech.¹⁴

U audiovizuálních d l jiných než eských je st žejní osobou distributor, který v takovém p ípad ur uje v kovou hranici. Je d ležitou osobou ale také pro díla eská, nebo je vlastn spojkou mezi výrobcí a provozovateli kin, televizního vysílání a dalších, kte í cht jí dílo zp ístupnit ve ejnosti. Na základ oprávn ní získaného od výrobce poskytuje licence k zp ístup ování audiovizuálních d l a zároveň poskytuje k tomuto ú elu rozmnoženinu díla. Definici distributora nalezneme v zákon o audiovizi. Podle n j je distributorem „osoba, která p i svém podnikání a v rozsahu oprávn ní od držitel práv k užítí audiovizuálního díla a jeho záznamu vyrobí nebo nechá vyrobít jeho rozmnoženiny pro ú ely jejich rozši ování, pronájmu nebo p j ování a takto zhotovené rozmnoženiny dále rozši uje, pronajímá nebo p j uje v eské republice, poskytuje t etím osobám oprávn ní k užítí audiovizuálního díla na území eské republiky kinematografickým p edstavením, prost ednictvím audiovizuální mediální služby na vyžádání nebo televizním vysíláním a pro tento ú el nabyvateli oprávn ní zpravidla poskytuje též záznam audiovizuálního díla.“¹⁵

Zákon o audiovizi definuje také provozovatele kina. Ustanovení § 2 odst. 1 písm. h) íká, že „poadatelem kinematografického p edstavení osoba, která na své náklady a na svou odpovědnost p oádá kinematografické p edstavení.“ Kinematografické p edstavení je

¹³ CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: Komentá .* 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-432-2. str. 114, 115 a 135, srov. s § 54, 58, 63 autorského zákona

¹⁴ § 2 odst. 1 písm. c) zákona o audiovizi

¹⁵ § 2 odst. 1 písm. g) zákona o audiovizi

vymezeno ve stejném paragrafu pod písmenem a) jako „zpřístupnění audiovizuálního díla ve jednotce v kinu nebo podobným způsobem.“

Všechny tyto definice využívá také Asociace provozovatelů kin ve svých Všeobecných obchodních podmínkách (VOP), kde mimo jiné můžeme nalézt také definici pojmu kino, což je podle VOP „místo, kde provozovatel pořádá kinematografická představení, resp. uskutečňuje filmové projekce. Stálým kinem se rozumí objekt s trvale instalovaným technickým zařízením, pravidelně uskutečňující kinematografická představení. Kinem s omezeným provozem se rozumí objekt s trvale instalovaným technickým zařízením nepravidelně uskutečňující kinematografická představení. Přelížitostným kinem se rozumí prostor s dočasně instalovaným technickým zařízením pro uskutečnění kinematografických představení.“¹⁶

3. Historie právní úpravy přístupnosti audiovizuálních děl s ohledem na vývoj dětí a mládeže

V televizním vysílání se do devadesátých let na československé televizi užíval známý znak bílé hvězdičky, který upozorňoval diváky na možnost nevhodného obsahu programu. Toto upozornění se objevovalo v nich, kterých případech zřejmě zcela jasných důvodů. Byl takto označen například film *Pane, vy jste vdova* nebo inscenace *Apokryfická díla Krakatit*.¹⁷

3.1. Požadavky právní úpravy omezující vysílání televizních programů

Po roce 1990 sice dočasně vymizelo označování děl tem nevhodných programů hvězdičkou, ale provozovatelé televizního vysílání¹⁸ byli omezeni zákonem č. 468/1991 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání, který říká, že tito provozovatelé jsou povinni „nezasílat v době od 6:00 hodin do 22:00 programy, které by mohly ohrozit psychický nebo

¹⁶ část II. Definice pojmů Všeobecných obchodních podmínek, dostupné na: <http://prokina.cz/apk-ufd-vop-vseobecne-obchodni-podminky-2012.php> [14-2-2014]

¹⁷ Z domova. *Mladá fronta dnes*. 12.4.2001. str. 5. ISSN 1210-1168. [19-2-2014] dostupné na <http://mediasearch.newtonit.cz/news.php?uqid=C523E442-17A6-497B-BE71-F6558C35732E&q=mravn%EC+z%E1vadrn%ED+byli+Bakal%E1%F8i+i+%E8apek&qt=&qsmpl=&qsr=%28%3D%22Mlad%E1+fronta+DNES%22%29&qsc=&qa=> (nutná registrace)

¹⁸ „provozovatelem rozhlasového a televizního vysílání se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která sestavuje program, včetně služeb přímo souvisejících s programem, uskutečňuje zpřístupnění organizace rozhlasového a televizního vysílání a má za toto vysílání redakční odpovědnost, a pod zvukovým nebo obrazovým označením, jež program a služby přímo související s programem nezaměnitelně identifikuje, tento program a služby přímo související s programem prvotně šíří nebo prostřednictvím těchto osob nechává šířit“ (§ 2 odst. 1 písm. g) zákona č. 231/2001 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů)

morální vývoj dětí a mladistvých.¹⁹ Dále bylo tímto zákonem omezeno vysílání reklam určených dětem, nebo v nichž vystupují děti, pokud podporují chování ohrožující jejich zdraví, psychický nebo morální vývoj.²⁰ Co se týče reklamy, možnosti jejího vysílání a povolený obsah byly podrobněji upraveny zákonem z roku 1995.²¹

Odpovědnost za určení vkové hranice přístupnosti audiovizuálních děl nese výrobce, popř. distributor. Tak stanovil zákon č. 273/1993 Sb., O podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů.²² Pokud šlo o české audiovizuální dílo, hranici přístupnosti určenou výrobcem tohoto díla a pokud šlo o jiné než české dílo, odpovědnost za určení vkové hranice přístupnosti nesl distributor.

Z takto určené hranice vyplývaly povinnosti poskytovatelů audiovizuální projekce, tedy především provozovatelů kin, kteří museli zajistit přístup na představení pouze osobám, které dosáhly určitého věku. Takto určená vková přístupnost však nijak neešila situaci provozovatelů televizního vysílání, kteří podléhali kontrole RRTV. RRTV mohla mít na vhodnou vkovou hranici značně rozdílný názor než výrobce, popř. distributor a proto se provozovatelé vysílání nemohli spoléhat pouze na odhad výrobce, popř. distributora.

V roce 1997 se začala vést nová diskuze o možnosti zavedení určitého znaku pro českou televizi, který by upozoroval na nevhodnost obsahu pro děti, RRTV uvažovala o zavedení takového znaku také pro komerční televize.²³ Jednání byla přerušena přijetím nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání v roce 2001.²⁴

Zákon č. 231/2001 navíc oproti zákonu z roku 1991, který nahradil, vyžaduje od provozovatelů vysílání upozornění před začátkem programu na nevhodnost pro děti a mládež a symbol upozorující na tuto nevhodnost viditelný po celou dobu vysílání tohoto programu.²⁵ Po nabytí účinnosti zákona došlo k znovu zavedení používání symbolu hvězdičky (popř. jiných symbolů stejného významu) a to nejen v české televizi ale i u ostatních provozovatelů.

¹⁹ § 5 c) zákona č. 468/1991 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání

²⁰ § 6 odst. 1 písm. b) zákona č. 468/1991 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání

²¹ zákon č. 40/1995 Sb., O regulaci reklamy a o změně a doplnění některých dalších zákonů

²² zákon č. 273/1993 Sb. O podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, v původním znění (dostupné z:

<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka->

zakonu/SearchResult.aspx?q=1993&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=2 [17-2-2014])

²³ RYŠÁNKOVÁ, Irena. *Označení audiovizuálních obsahů v České republice*. 2009. str. 56

(dostupné z: <http://goo.gl/ToKhJP> [17-2-2014])

²⁴ zákon č. 231/2001 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů

²⁵ § 32 odst. 1 písm. h) zákona č. 231/2001 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů

3.2. Návrh koncepce jednotné klasifikace audiovizuálních produkt

V roce 2005 vláda pov ěla Ministerstvo kultury R vypracováním návrhu koncepce jednotného klasifika ního systému pro audiovizuální produkty. Tato koncepce m ěla za cíl vy ešit problém ur ování hranice p ístupnosti. Právní úprava obsahovala stále pouze jediné ustanovení o ur ování hranic p ístupnosti, které p í ětalo odpovědnost za toto ur ení výrobce m, pop ě distributor m.²⁶ Toto ustanovení neposkytovalo žádná objektivní vodítka, na jejichž základ by bylo možno hranici stanovit, pouze že je nutné u audiovizuálních d ěl, které by mohli ohrozit mravní vývoj nezletilých, ur ět p ístupnost dosažením v ěku 15 nebo 18 let.²⁷ Omezení po ad ě v televizním vysílání se pak týkala ustanovení zákona ě. 231/2001, která jsou ale velice obecná a nejasná.²⁸ V dubnu 2008 odbor médií a audiovize Ministerstva kultury ěské republiky pov ěl Fakultu sociálních v ěd (FSV), konkrétn ě Centrum pro mediální studia, aby se ujala projektu s názvem Koncepce jednotné klasifikace audiovizuálních produkt ě podle v ěkových skupin. Tato klasifikace se m ěla vztahovat na audiovizuální produkty bez ohledu na formu ší ení a m ěla vycházet ze systému Kijkwijzer vyvinutým nizozemským institutem NICAM.²⁹

3.3. Nizozemský systém Kijkwijzer

Nizozemský systém je založen na dobrovolném sdružení poskytovatel ě audiovizuálních produkt ě (provozovatelé kin, televizního vysílání, distributo ě, provozovatelé prodejen a p ějoven audiovizuálních d ěl³⁰) v rámci spole nosti NICAM. Ta poté zabezpe ěje koordinaci systému Kijkwijzer. Jde tedy o samoregula ní princip, kdy samotní poskytovatel ě produkt ě ur ějí jeho p ístupnost. Ozna ování audiovizuálních d ěl z hlediska jejich p ístupnosti však není založené na libov ěli poskytovatel ě. Systém Kijkwijzer vygeneruje

²⁶ zákon ě. 273/1993 Sb., O n kterých podmínkách výroby, ší ení a archivování audiovizuálních d ěl, o zm ěn ě a dopln ění n kterých zákon ě a n kterých dalších p ědpis ě, ve zn ění zákona ě. 499/2004 Sb.

²⁷ § 4 odst. 1 zákona ě. 273/1993 Sb., O n kterých podmínkách výroby, ší ení a archivování audiovizuálních d ěl, o zm ěn ě a dopln ění n kterých zákon ě a n kterých dalších p ědpis ě, ve zn ění zákona ě. 499/2004 Sb.

²⁸ Koncepce jednotného klasifika ního systému pro audiovizuální produkty, dostupné z: <http://goo.gl/dcEP2S> [17-2-2014]

²⁹ DVO ĚÁKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. *Koncepce klasifikace audiovizuálních produkt ě podle v ěkových skupin Záv ěre ná zpráva o ešení projektu*. 2008. str. 5-6. (dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/Koncepce-klasifikace-audiovizualnich-produktu-podle-vekovych-skupin---Zaverena-zprava-o-reeni-p.pdf> [17-2-2014]), srov. ĚSÁLKOVÁ, Lucie. *Ne všech mrtvol se d ěti bojí: K rodičím se alternativ ě sou asného systému ur ování p ístupnosti audiovizuálních produkt ě*. Cinepur. 2009, ě. 61. str. 7-10

³⁰ <http://www.kijkwijzer.nl/nicam> [17-2-2014]

deskriptory (ikony charakterizující potenciálně rizikový obsah) a klasifikátor (v kovou hranici odpovídající obsahu) na základě vyplnění on-line dotazníku³¹ podle daných kritérií. Poskytovatelé audiovizuálních produktů odpovídají za klasifikaci a k vyplnění dotazníku zaměstnávají tzv. kodéry. Systém rozeznává šest deskriptorů: násilí, explicitní sexuální chování, požívání návykových látek, diskriminující chování, scény zaměřené vyvolávající děs a vulgární slovník. Což jsou všechno objektivně zhodnotitelné prvky, jediný problém může nastat s hodnocením scén vyvolávající děs, jelikož takové scény na každého působí jinak a tady je tedy zčásti obsažen subjektivní prvek. Tímto deskriptorům odpovídají symboly, které se pak objevují u konkrétního audiovizuálního produktu. Kromě deskriptorů systém určuje na základě obsahu klasifikátor, pod tuto v kovou hranici se konzumace audiovizuálního díla nedoporučuje. Klasifikátor je pro toto dílo je prohlášeno za přístupné všem, od 6, 9, 12 nebo 16 let.³²

 = Not harmful / All Ages

 = Watch out with children under 6

 = Watch out with children under 9

 = Watch out with children under 12

 = Watch out with children under 16

 = Violence

 = Fear

 = Sex

 = Discrimination

 = Drugs- and alcoholabuse

 = Coarse Language ³³

3.4. Závěry Koncepce jednotné klasifikace audiovizuálních produktů

Stávající systém určování hranice přístupnosti výrobci, popř. distributory dosažením věku 15 a 18 let³⁴ byl nedokonalý, například v tom, že hranice vycházela pouze z určitých zavedených zvyklostí a ne z objektivních kritérií, a kdy vycházelo určení hranice z určení v kové přístupnosti zahraničními subjekty. Další nevýhodou byla neexistence orgánu, který by centrálně klasifikaci audiovizuálních děl kontroloval. Na druhou stranu šlo ale o systém

³¹ http://www.kijkwijzer.nl/upload/zijbalk1/50_NICAMkijkwijzerGB_03_Questionnaire.pdf [17-2-2014]

³² DVO ŠÁKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. Koncepce klasifikace audiovizuálních produktů podle věkových skupin, Závěrečná zpráva o řešení projektu. 2008. str. 28-36. (dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/Koncepce-klasifikace-audiovizualnich-produktu-podle-vekovych-skupin---Zaverecna-zprava-o-reeni-p.pdf> [17-2-2014])

³³ <http://www.kijkwijzer.nl/about-kijkwijzer> [17-2-2014]

³⁴ § 4 odst. 1 zákona č. 273/1993 Sb., ve znění ve znění zákona č. 249/2006 Sb.

fungující, nedocházelo k podání téměř žádných oficiálních stížností na tento stav i u hranice v kové hranice.

Pokud by se zavedl systém Kijkwijzer, který využívá více v kových hranic a to především pod 15 let, nastal by problém s ověřováním tohoto věku u dětí, jelikož u nás tyto osoby zpravidla nevlastní žádný průkaz totožnosti. A protože zákon s hranicemi nižšími 15 let nepočítal, v praxi se mnohdy vyskytovalo doporučení hranice 12 let, ale právě s touto výhodou, že subjekty, kterých se to týkalo, nemohli být nijak postihováni, pokud tento věk nebyli schopni u dětí kontrolovat.

Televizní vysílání bylo omezeno zákonem č. 231/2001 Sb., který zakazuje vysílání pořadů, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých tím, že obsahují pornografii a hrubé samolibné násilí. Vymezuje dobu, v které se nesmí vysílat pořady ohrožující vývoj dětí a mladistvých a požaduje označení takových pořadů po dobu vysílání.³⁵ Pro televizní vysílání na rozdíl například od kinematografických představení funguje jako kontrolní orgán RRTV. Zároveň ale tyto kontroly a případné pokuty vyvolávaly nevoli ze strany provozovatelů, nebo pro neexistenci objektivních kritérií určení nevhodnosti pořadů, byly pokuty ukládány na základě subjektivních soudů členů RRTV.

U klasifikace dalších nových pomůcek tzv. nových médií (internet, audiovizuální služby na požádání apod.) neexistovala žádná právní regulace ani kontrolní orgán.

Dalším úskalím pro zavedení jednotného systému klasifikace bylo nedostatečné zajištění evidence subjektů. U tzv. nových médií nebyla evidence žádná a to se týkalo také zahraničních provozovatelů, jejichž vysílání bylo přijímáno například pomocí satelitů. Téměř jediná fungující evidence se týkala provozovatelů televizního vysílání, kteří obdrželi licenci nebo vznikli na základě zákona.³⁶

Pokud by měl být zaveden jednotný klasifikační systém, je třeba rozhodnout, jakou formou k tomu dojde. Podle vypracovaného návrhu Centra pro mediální studia FSV existují tři varianty. První je úplné převzetí nizozemského systému Kijkwijzer, což by vyžadovalo nákup licence a systém by nejspíše nebyl tak funkční jako v Nizozemsku kvůli historickým, kulturním a společenským rozdílům. Problém by tvořilo mimo jiné již zmíněné kontrolování nižšího věku než je patnáct let, dále by se systém mohl stát těžkopádným

³⁵ § 32 odst. 1 písm. e), g), h) zákona č. 231/2001 Sb.

³⁶ DVO ŠKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. Koncepce klasifikace audiovizuálních produktů podle věkových skupin Závěrečná zpráva o řešení projektu. 2008. str. 23-26. (dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/Koncepce-klasifikace-audiovizualnich-produktu-podle-vekovych-skupin---Zaverena-zprava-o-reeni-p.pdf> [17-2-2014])

kvůli kritériu „zneužívání alkoholu“, v souvislosti s astým zobrazováním konzumace piva jako určitého národního specifika v českých filmech, a to i v pohádkách pro děti (např.: Da buján a Pandrhola).³⁷ Druhou možností by bylo převzetí idey tohoto systému, ale při zpsobení ho českým pom r m, což by vy ešilo nevýhody předchozího ešení. Poslední variantou by pak bylo vytvo ení úpln nového vlastního systému, s nejtší pravd podobností ale inspirovaného nizozemským systémem. Toto ešení by bylo nejnáro n jší jak organiza tak asov .³⁸

4. Sm rnice Evropského parlamentu a Rady 2007/65/ES

V průběhu vedení debat o možnosti zavedení jednotného systému pro ur ování v kových hranic, které nakonec vyšly naprázdno, byla na evropské úrovni přijata sm rnice 2007/65/ES, která m ní sm rnicí Rady 89/552/EHS, tzv. sm rnice o audiovizuálních mediálních službách. Tato sm rnice byla přijata v souvislosti s technologickým pokrokem, kdy začal r st počet poskytování služeb na vyžádání, které doposud byly jen zídka regulovány. Sm rnice se velkou m rou zabývá také tzv. product placement, což je „jakákoli podoba audiovizuálního obchodního sd lení, které spo ívá v začlen ní výrobku, služby, ochranné známky, která se k výrobku nebo služb váže, nebo zmínky o výrobku nebo služb do produktu za úplatu nebo obdobnou protihodnotu.“³⁹ Tato sm rnice Evropského parlamentu a Rady byla implementována do českého právního ádu zákonem 132/2010 Sb. O audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o zm n n kterých zákon (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání) a tím došlo také k novelizaci zákona . 231/2001 Sb., a zákona . 40/1995 Sb.⁴⁰

Z hlediska této práce je důležité, že implementací došlo k přijetí zákona, který upravuje oblast tzv. nových médií, konkrétn audiovizuální služby na vyžádání. Ze zákona vyplývají povinnosti pro poskytovatele takovýchto služeb. Jsou povinni zajistit, aby služba,

³⁷ DVO ÁKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. Koncepce klasifikace audiovizuálních produkt podle v kových skupin, Záv re ná zpráva o ešení projektu. 2008. str. 50. (dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/Koncepce-klasifikace-audiovizualnich-produktu-podle-vekovych-skupin---Zaverena-zprava-o-reeni-p.pdf> [17-2-2014])

³⁸ DVO ÁKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. Koncepce klasifikace audiovizuálních produkt podle v kových skupin, Záv re ná zpráva o ešení projektu. 2008. str. 78-80. (dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/media-a-audiovize/Koncepce-klasifikace-audiovizualnich-produktu-podle-vekovych-skupin---Zaverena-zprava-o-reeni-p.pdf> [17-2-2014])

³⁹ § 2 odst. 1 písm. h) zákona . 132/2010 Sb., O audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o zm n n kterých zákon

⁴⁰ <http://www.elaw.cz/cs/obchodni-pravo/259-product-placement-aneb-konec-obav-ze-skryte-reklamy-v-cechach-.html> [15-2-2014]

kteřá by mohla vážn ě narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj d ětí a mladistvých zejména tím, že obsahuje pornografii a hrubé samou ělné násilí, byla dostupná pouze tak, aby d ětí a mladiství nem ěli b ěžn ě možnost obsah této audiovizuální mediální služby na vyžádání vid ět nebo slyšet.⁴¹ Jsou zde zakotvena také pravidla pro obsah obchodn ěch sd ělen ě. Ta nesm ě b ět zam ěna na d ětí a mladistv ě pokud se t ěkají alkoholick ěch n ěpoj ě a nesm ě tyto skupiny obyvatelstva ohrožovat nabádáním ke koupi nebo pronájmu ur ěit ěho výrobku nebo služby s využit ěm jejich nezkušenosti nebo d ěv ěivosti, nabádat ke p ěmlouvání sv ěch rodi ě nebo jiných osob ke koupi nabízen ěho zboží nebo služeb, nesm ě využívat zvláštn ě d ěv ěru d ět ě a mladistvých ke sv ěm rodi ěm, u ěitel ěm nebo ke jin ěm osobám a nesm ě bezd ěvodn ě ukazovat d ět ě a mladistv ě v nebezpe ěn ěch situac ěch.⁴²

5. Sou ěasn ě právní úprava

Ke p ějet ě jednotn ěho syst ěmu labelingu audiovizuálních d ěl st ěle nedošlo a nad ěle je omezování p ěstupnosti upraveno rozd ěln ě podle toho, jak ěm zp ěsobem je dílo ve ejnosti zprost ědkováno.

Co se t ěý ě televizn ěho vysílání, vychází se ze zákona ě. 231/2001 Sb. ve zn ění pozd ějších p ěedpis ě. St ěžejn ě je ustanoven ě § 32, které obsahuje základn ě povinnosti provozovatel ě televizn ěho vysílání. Nesm ě tedy nad ěle vysílat „poady, které mohou vážn ě narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj d ět ě a mladistvých zejména tím, že obsahují pornografii a hrub ě samou ěln ě násilí,“⁴³ nesm ě za azovat v „dob ě od 06.00 hodin do 22.00 hodin poady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj d ět ě a mladistvých“⁴⁴ a poady omezen ě podle písm. g) mus ě b ět opat ěeny symbolem vyjad ěujícím nevhodnost poadu pro d ět ě a mladistv ě, a t ěmto poad ěm p ěedchází také slovn ě upozorn ění.⁴⁵ D ěle tento zákon zakotvuje možnost RRTV neprodloužit licenci ke provozování vysílání, možnost ud ělit pokutu p ě nedodržování t ěchto povinností a také omezení obsahu a toho, na koho mohou cílit obchodn ě sd ělen ě.

⁴¹ § 6 odst. 3 zákona o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání

⁴² § 8 odst. 3, 4 zákona o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání

⁴³ § 31 odst. 1 písm. e) zákona ě. 231/2001 Sb. O provozování rozhlasov ěho a televizn ěho vysílání a o zm ěn ě dalš ěch zákon

⁴⁴ § 31 odst. 1 písm. g) zákona ě. 231/2001 Sb. O provozování rozhlasov ěho a televizn ěho vysílání a o zm ěn ě dalš ěch zákon

⁴⁵ § 31 odst. 1 písm. h) zákona ě. 231/2001 Sb. O provozování rozhlasov ěho a televizn ěho vysílání a o zm ěn ě dalš ěch zákon

Povinnost ur ování v kové hranice p ístupnosti u audiovizuálních d l vychází ze zákona . 496/2012 Sb. O audiovizi (d íve toto upravoval zákon . 273/1993 Sb.) a náleží výrobci m, pop . distributor m. Klasifikace rozlišuje díla ur ená všem a dále t i hranice a to ve v ku 12, 15 a 18 let.⁴⁶

V roce 2010 v souvislosti s implementováním evropské sm rnice byl p ijat také zákon týkající se audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání. Zákon . 132/2010 Sb. požaduje od provozovatel takových služeb, aby zajistili, že „služba na vyžádání, jejíž obsah m že vážn narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj d tí a mladistvých zejména tím, že obsahuje pornografii a hrubé samou elné násilí, byla dostupná pouze tak, aby d tí a mladiství nem li b žn možnost obsah této audiovizuální mediální služby na vyžádání vid t nebo slyšet.“⁴⁷

6. Záv r

Protože se zatím stále nepoda ilo v eské republice zavést jednotný zp sob, kterým by docházelo k labelingu audiovizuálních d l i jiný systém omezování p ístupnosti nevhodného obsahu d l d tem a mladistvým, je to téma, které se znovu a znovu diskutuje a pat í mezi d ležitě legislativní cíle i cíle RRTV.

Mezi hlavní oblasti, kterými se RRTV za rok 2013 zabývala, pat ila ochrana spot ebitele, p edevším ochrana d tí p ed negativními vlivy reklamy a obecn marketingové komunikace médií. Výsledkem byl souhrn teoretických a praktických poznatk ve form doporu ení rodi m zve ej ovaných na webu RRTV www.detiamedia.cz. Mezi priority RRTV pat ilo i téma samotného labelingu. Rada se snažila znovu oživit ve ejnou diskuzi na toto téma, která by mohla vést k zavedení legislativní úpravy v R, provedla širokou studii s názvem Ozna ování audiovizuálních produkt dle vhodnosti pro jednotlivé v kové kategorie d tí. V zá í 2013 se konala také konference v Tel i, kde se tato problematika diskutovala a ú astníci se zde mohli seznámit také se zkušenostmi ze Slovenska, kde již n kolik let jednotný systém labelingu funguje.⁴⁸ Na rok 2014 si Rada stanovila pokračovat

⁴⁶ § 4, 5 zákona o audiovizi

⁴⁷ § 6 odst. 3 zákona o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání

⁴⁸ Zpráva o pln ní priorit Rady za rok 2013 a návrh priorit Rady pro rok 2014. str. 1-4. dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/priority-rady/index.htm> [17-2-2014]

v inosti, co se tý e ochrany d tí p ed vlivy vysílání a blíže se zam ít na kontrolu vysílání upoutávek na no ní po ady b hem dne.⁴⁹

P estože i RRTV adí danou problematiku mezi své hlavní cíle a podn cuje spole nost k diskuzi a naléhá na p íjetí legislativní úpravy, stále se zde systém labelingu neda í zavést. Jsou ale p íjímány nové p edpisy a novelizovány p edpisy starší a tak se rozši uje oblast úpravy i na nové formy ší ení audiovizuálních d l.

⁴⁹ Zpráva o pln ní priorit Rady za rok 2013 a návrh priorit Rady pro rok 2014. str. 8. dostupné z: <http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/priority-rady/index.htm> [17-2-2014]

7. Zdroje

➤ zákony:

- zákon . 273/1993 Sb., O n kterých podmínkách výroby, ší ení a archivování audiovizuálních děl, o zm n a dopln ní n kterých zákon a n kterých dalších p edpis , v p vodním zn ní
- zákon . 121/2000 Sb., O právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o zm n n kterých zákon
- zákon . 231/2001 Sb., O provozování rozhlasového a televizního vysílání a o zm n dalších zákon
- zákon . 132/2010 Sb. O audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o zm n n kterých zákon
- zákon . 496/2012 Sb., O audiovizuálních dílech a podpo e kinematografie a o zm n n kterých zákon

➤ ostatní:

- CHALOUPKOVÁ, Helena a Petr HOLÝ. *Autorský zákon: Komentá . 4. vydání.* Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-432-2
- RYŠÁNKOVÁ, Irena. *Ozna ování audiovizuálních obsah v eské republice.* 2009
- Zpráva o pln ní priorit Rady za rok 2013 a návrh priorit Rady pro rok 2014
- Koncepce jednotného klasifika ního systému pro audiovizuální produkty
- DVO ÁKOVÁ, Tereza a Jan JIRÁK. Koncepce klasifikace audiovizuálních produkt podle v kových skupin, Záv re ná zpráva o ešení projektu
- ESÁLKOVÁ, Lucie. *Ne všech mrtvol se d ti bojí: K rodící se alternativ sou asného systému ur ování p ístupnosti audiovizuálních produkt .* Cinepur. 2009
- Všeobecné obchodní podmínky Asociace provozovatel kin
- sd lení MZV R . 26/2000 Sb. m. s., O p íjetí Evropské úmluvy o filmové koprodukci
- www.rrtv.cz
- www.mkcr.cz
- www.prokina.cz
- www.is.cuni.cz
- www.elaw.cz
- www.kijkwijzer.nl
- www.mediasearch.newtonit.cz